

FİLMAMED DİYARBAKIR BELGESEL GÜNLERİ

Ertelemelerin ardından nihayet geçtiğimiz ay düzenlenen **Filmamed Diyarbakır Belgesel Günleri**, Kürt coğrafyasının son dönemdeki belgesel üretimini ortaya koyması ve belgeselcileri bir araya getirmesiyle çok önemli bir işlev üstlendi.

■ GÜLİZ SAĞLAM

Filmamed Diyarbakır Belgesel Günleri'nin birincisi, 12-15 Mayıs tarihlerinde Diyarbakır'da yapıldı. Kayapınar Belediyesi ve Cegerxwin Sanat Akademisi işbirliğiyle düzenlenen, Cegerxwin Gençlik Kültür ve Sanat Merkezi'nde gerçekleştirilen belgesel günleri, aslında 18-24 Nisan tarihlerinde yapılacaktı. Yüksek Seçim Kurulu'nun Emek, Özgürlük ve Demokrasi adaylarını veto etmesi yüzünden Diyarbakır'da ve bölgede tırmanan saldırılar nedeniyle açılışı yapıldı fakat devamı ancak 12-15 Mayıs tarihlerinde mümkün olabildi.

Hazırlıkları 3 ay gibi kısa bir sürede yapılan fakat gayet güzel organize edilen Filmamed'de yarışma bölümü ve gösterim bölümü için gönderilen/davet edilen 70'e yakın film arasından seçilen 40 film, dört gün boyunca seyirciyle buluştu. Gerek yarışma bölümü için seçilen ve yönetmenlerinin de katılımıyla sunulan 14 filme, gerekse yarışma dışı bölümde yer alan, aralarında 1982 yapımı *Em Kurd In*, 1994 yapımı *Diyarbakır: Hukukçuluğumdan Utanıyorum* gibi belgesel filmlerin olduğu seçkiye seyircinin ilgisi oldukça fazlaydı.

Filmamed programı içinde bir ilk gösterim de vardı: Özgür Fındık'ın yönettiği *Kara Vagon: 38 Dersim Sürgünleri* adlı belgesel, Dersim katliamına katılan iki askerin ve zorunlu iskâna tâbi tutulan Dersimlilerin tanıklıklarına yer verip, dayatılanın sadece Türkleştirme değil, aynı zamanda Sünnileştirme de olduğunu vurguluyordu. Hasan Saltık arşivinden daha önce gün yüzüne çıkmamış belge ve fotoğrafların da yer aldığı film, yönetmenin deyişiyle "ezberleri bozan bir çalışma"ydı. Aynur Özbakır'ın *2 Temmuz* belgeseli, Sivas katliamını yaşayanların tanıklıklarına yer vererek anlatıyor ve gerçek suçluların hâlâ yargılanmadığını bir kez daha hatırlatıyordu. Tülin Dağ'ın *bir adım ötesi...* belgeseli, Türkiye'de politik nedenlerden dolayı uzun süre aynı cezaevlerinde kalan üç kadının hem cezaevi sürecini hem de çıktuktan sonra farklılaşan hayatlarını ele alıyordu. Suriye'nin Kürt bölgesinden gelen Ekrem Heydo'nun *Halepçe-Kayıp Çocuklar (Helebçe-Zarokên Winda)* adlı belgeseli, Halepçe katliamını, katliamda öldüğü sanılan ama aslında İran'da bir aile tarafından evlat edinilen, Halepçe'de yaşayan biyolojik aile-

sine 21 yıl sonra kavuşan Ali'nin ve hayatını katliamdan sonra kaybolan çocukların aileleriyle buluşturulmasına adanmış bir öğretmenin hikâyeleri üzerinden, çok etkileyici bir biçimde anlatıyordu.

Yeşim Ustaoglu, Ahmet Soner, Hicri İzgören, Thomas Balkenhol ve Özkan Küçük'ten oluşan seçici kurul karar vermekte zorlandıklarını dile getirerek en iyi üç film olarak Ekrem Heydo'nun *Halepçe-Kayıp Çocuklar*, Rodi Yüzbaşı'nın *Umut (Miraz)* ve Aziz Çapkurt'un *Annem Barış İstiyor (Dayê Dibê Aşiti)* belgesellerini belirledi. Cegerxwin Özel Ödülü, Ozan Munzur'un *Ziyaret (Jiare)* ve Aysim Türkmen'in *Selahaddin'in İstanbul'u* belgeselleri arasında paylaştırıldı. Yönetmen Halil Uysal adına koyulan Halil Dağ Özel Ödülü ise Murat Özçelik'in *Ölücanlar* belgeseline verildi.

Filmamed'i düzenleyen ekibin ve konuk yönetmenlerin bir araya gelip karşılıklı öneri ve eleştirilerini dile getirmesi de çok faydalı oldu. Belgesel filmde yeni biçim arayışları, şiddetin yeniden üretilmeden anlatılması, tartışmaların ana eksenindeydi. Ortaklaşıl konu ise bir sonraki sene filmlerin yarışması değil, belgesel film fikirlerine yapım ve geliştirme desteği verilmesi, gösterimlerin yanı sıra atölye çalışmalarının da düzenlenmesi oldu. Filmamed'in gelecek yıllarda daha da genişleyerek toplumsal belleğe katkısını sürdürmesini umut ediyor ve Biji Filmamed! (Yaşasın Filmamed!) diyoruz.

(saat yönünde) *Kara Vagon: 38 Dersim Sürgünleri*, *Annem Barış İstiyor*, *Selahaddin'in İstanbul'u* ve *Halepçe-Kayıp Çocuklar*

LONDRA POSTASI

■ ALISA LEBOW

Wim Wenders'in üç boyutlu Pina Bausch belgeselini ilk duyduğumda şüpheyle karşıladım. Hangi belgesel projesi üç boyutlu çekimi kaldırarak bir bütçeye sahipti ki? Şimdiye kadar rastladığım üç boyutlu belgeseller ekstrem sporlar ya da denizin derinliklerinde keşif gibi konulardan ibaretti. Neden bahsettiğimi anlamışsınızdır: *X Games 3D* (2009), *Denizin Altında (Under the Sea in 3D)*, 2009), vb. Bu filmlerde öne çıkarılan teknolojinin kendisiydi, içerik olarak da büyük bir izleyici kitlesini çekecek denli dinamik konular seçilmişti. 3D teknolojisinin sanat konulu bir belgesel için kullanılacağı görülmüş şey miydi?

Ayrıca itiraf etmeliyim ki, Wenders'in *Buena Vista Social Club* (1999) filmindeki müziği sevmeme, metruk binalar ve tren istasyonlarındaki geniş plan vinç çekimlerini gayet etkileyici bulmama rağmen film bence çeşitli açılardan sorunluydu. Her adımını Amerikalı müzisyen Ry Cooder'ın tasdikine göre atması, bu yaşlı Kübalı müzisyenlerin dehasını Batılı izleyiciler kavrasın diye Cooder'a "tercüme" ettirmesi, içinde buldukları ekonomik ve siyasi koşullara aldırılmaksızın onları yıldızlaştırması ve muhtemelen tam da bu koşullardan büyük kâr sağlaması, benim için filmin güzelliğini eksiltken unsurlardı. Filmdeki bakış, dev bir kâr marjı eşliğinde gelen klasik Avrupalı/Amerikalı sömürgeci bakışı fazlasıyla andırdığından, o nefes müziğe teslim olmakta zorlanmıştım. *Pina*'nın da yine voliyi vurmak hesabıyla çatılmış bir iş olabileceğinden şüphelendim. Buna Pina Bausch'un işlerine pek bayılmadığımı da eklerseniz, filmin benim için tam bir potansiyel felaket niteliğinde olduğunu tahmin edersiniz. Dolayısıyla Barbican Sineması'nda ağır plastik 3D gözlüğü taktığım esnada beklentilerim gayet düşüktü: sadist patroniçe havalarındaki bir koreografa dair, bir şovmenin elinden çıkma yutturmaca. Haydi bakalım, şov başlasın!

Nitekim başladı ve en başta filmdeki her şeyi çift gördüğümünden Wenders'in özdüşünsel bir şaka yaptığını, teknolojiyi yanlış kullanmak suretiyle abartısını vurgulamaya çalıştığını sandım. Meğer gözlüğüm bozukmuş, şans eseri yakınımda duran görevliden yenisini aldım. İşte o an her şey canlandı. Filmin içinde perde açıldığında dansçılar adeta izleyicinin arasına karıştı,

sanki benimle dans ediyorlardı. Mekânsal ilişkiler öne çıkıyor, izleyenin duyuuları iyice keskinleşiyordu. Görsel deneyimin hazzı, dansçıların kesin ama beklenmedik hareketleriyle daha da tenselleşiyordu. Büyü-lendim.

Filmin, kanser teşhisi konduktan sadece beş gün sonra, ilk çekimlerin planlandığı tarihten ise iki gün önce aniden ölen Pina Bausch'a dair çok da iyi bir belgesel olmadığını sonradan fark ettim. Başta çekmek istedikleri filmin bu olmadığını açık, belli ki o proje iptal olmuş. *Pina* ise Wenders'in, arkadaşısına çektiği başka bir film. Dansçılar Bausch'a dair çok az şeyi açık ediyor, zaten röportajlar da Bausch'un gizemini arttırmak üzere hazırlanmış. Filmin idolleştirici bir ağıt olduğu açık, bu anlamda yersiz tek adım yok, hatta bir prova bile bahsedilmiyor bize. Technicolor görkemiyle ve

elbette üç boyutta sunulan her performans eksiksiz, kusursuz. Filmde düz ve derinlik-siz kalan yegâne şey Pina'ya dair edindiğimiz izlenim; onun tüm boyutlarıyla karmaşık bir insan olarak belirmesine izin yok, daha ziyade bir tanrı gibi yüceltiliyor ve kutsallaştırılıyor. Yine de danslarının üç boyutlu temsili Bausch'un sanatını hiç etmediğim kadar takdir etmemi sağladı, ayrıca filmin övgüye değer bir anma olduğunu teslim etmeliyiz. Şimdiyse bir sonraki üç boyutlu belgeseli görmek için sabırsızlanıyorum (moda olmuş belli ki), üstelik çok daha üstün olduğunu düşündüğüm, elinden klişe gelmesi mümkün olmayan, üç boyutlu teknolojiyi büyüleyici bir mit üretme aygıtına çevireceğinden emin olduğum bir yönetmenden: Werner Herzog'dan *Unutulmuş Düşler Mağarası (Cave of Forgotten Dreams)*. (Çeviren: Başak Ertür)